

Zaburzenia w funkcjonowaniu człowieka z perspektywy neuropsychologii klinicznej. Pod redakcją A. Herzyk, D. Kądziaławy. Lublin: Wydawnictwo Uniwersyteu Marii Curie-Skłodowskiej 1996 ss. 252.

Neuropsychologia kliniczna coraz bardziej rozszerza swój przedmiot badań, uwzględniając różne kategorie dysfunkcji mózgowych i opisując bardziej złożone formy zachowania obserwowane w uszkodzeniach systemu nerwowego. Redaktorki książki: prof. Anna Herzyk i prof. Danuta Kądziaława podjęły się zadania zasygnalizowania nowych trendów teoretycznych i kierunków badań w neuropsychologii klinicznej oraz wskazania na zmiany w ujęciu tradycyjnych zagadnień będących domeną dociekań neuropsychologów. Zamiar ten zrealizowały znakomicie, wydając w formie książki kilka cennych opracowań autorów z ośrodków warszawskiego i lubelskiego.

Zagadnienie *Zaburzenia spostrzegania — agnozje* opracował dr hab. Jerzy Mroziak z Wydziału Psychologii UW. Wskazuje on na złożone podłoże i mechanizm procesu odbioru informacji. Oddzielając procesy sensoryczne od percepcyjnych, wiąże te drugie z okolicami pozaprojekcyjnymi mózgu. Uszkodzenie tych okolic prowadzi do zaburzenia określanego mianem agnozji. Autor przedstawia podstawowe postacie agnozji, uwzględniając jako kryterium podziału modalność zmysłową, a następnie wprowadza rozróżnienie na agnozje apercepcyjną i asocjacyjną.

Studium *Afazje* opracowała prof. dr hab. Danuta Kądziaława, również z Wydziału Psychologii UW. Po przedstawieniu rysu historycznego badań nad afazją przybliży współczesne kierunki badań na gruncie neurolingwistyki i neuropsychologii poznawczej. Podsumowując osiągnięcia tych dyscyplin, stwierdza brak nowej klasyfikacji afazji, w której uwzględniono by uwagi krytyczne odnośnie do istniejących taksonomii i charakterystyk poszczególnych typów afazji, jak również najnowszą wiedzę o zaburzeniach językowych spowodowanych uszkodzeniami mózgu. Dokonuje również klinicznej charakterystyki zaburzeń językowych: klasycznej afazji, nieafatycznych zaburzeń mowy, aleksji (dysleksji) i agrafii (dysgrafii).

Nieafatyczne zaburzenia mowy w przypadkach uszkodzeń półkuli „niedominującej” przedstawia dr Emilia Osiejuk z tegoż samego Wydziału Psychologii UW. Porusza trudny problem asymetrii funkcjonalnej mózgu w odniesieniu do procesów mowy. We wnioskach stwierdza, iż niedominująca dla mowy półkula współpracuje z dominującą w przetwarzaniu informacji leksykalno-semantycznych, ekstra- i paralingwistycznych języka; ma jednak niewielkie znaczenie w reprezentacji systemu fonetycznego i syntaktycznego języka. Trudny jest również do określenia patomechanizmu zaburzeń komunikacji językowej po uszkodzeniach półkuli niedominującej dla mowy i brak jest właściwych narzędzi diagnostycznych, jak i odpowiednio kierowanej terapii neuropsychologicznej.

Proces starzenia się i jego konsekwencje dla aktywności poznawczej osób powyżej 65 roku życia staje się coraz częściej przedmiotem zainteresowania również polskich psychologów. Temu zagadnieniu poświęcona została praca dr Elżbiety Łuczycy z Kliniki Neurochirurgii Centrum Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej PAN w Warszawie pt. *Zaburzenia aktywności poznawczej osób w późnym wieku — problemy demencji*. Chodzi tu zarówno o problemy związane z fizjologicznym starzeniem się, jak również — a może przede wszystkim — o zagadnienia dotyczące patologii, pojawiające się w tym okresie życia. Problemem dominującym wydaje się demencja, określaną również mianem otępienia. Autorka artykułu podaje dane epidemiologiczne tego zjawiska oraz omawia rozumienie terminu „demencja” w ujęciu psychiatrycznym, neurologicznym i neuropsychologicznym. Zagadnienie demencji wiąże się jednak przede wszystkim z chorobą Alzheimera. Schorzenie to jest najczęstszą przyczyną procesu otępiennego i przy dzisiejszym stanie wiedzy pozostaje nieuleczalne.

Autorka stara się więc przybliżyć czytelnikowi obraz kliniczny tej choroby, rolę badań histopatologicznych w diagnozie patologii, a także mechanizm zaburzeń aktywności poznawczej.

Mgr Łucja Domańska z Instytutu Psychologii UMCS w Lublinie podjęła temat *Zespół pomijania stronnego*. Problem ten również ma związek z asymetrią funkcjonalną mózgu i powiązania prawej półkuli z funkcjami wzrokowo-przestrzennymi. Prawopółkulowe uszkodzenia mogą powodować jednak zaburzenia ograniczone do jednej strony przestrzeni, stąd objawiają się pomijaniem stronnym (nieuwagą połowiczą). Autorka opisując to zagadnienie przedstawia: próby uporządkowania symptomatologii i uściślenia opisu zjawiska pomijania stronnego, kontrowersje wokół międzypółkulowej asymetrii, wysiłki na rzecz wyjaśnienia patomechanizmu zaburzeń oraz problemy związane z diagnozą i terapią.

Z kolei prof. Anna Herzyk z Instytutu Psychologii UMCS prezentuje dwa zagadnienia: *Nieświadomość zaburzeń zachowania w uszkodzeniach mózgu* i *Zaburzenia emocjonalne w dysfunkcjach mózgowych*. Pierwsze dotyczy klinicznych refleksji nad naturą zaburzeń świadomości u pacjentów z organicznymi uszkodzeniami mózgu oraz zjawiska anozognozji. Drugie — to niezmiernie interesujący problem zmian emocjonalnych towarzyszących dysfunkcjom mózgowym. Relacjonując badania neuropsychologiczne dotyczące zaburzeń emocjonalnych, Autorka dokonuje także prezentacji teorii wyjaśniających zagadnienia mózgowych mechanizmów emocji. Omawia koncepcje mózgowych pierścieni emocjonalnych, zwracając uwagę na podstawowy trójstopniowy model organizacji mózgowego systemu regulacji procesów emocjonalnych. W świetle współczesnych modeli mózgowych pierścieni emocjonalnych skonstruowanych przez Dona Tuckera, Jeffrey Cumminga, Dachlinga Panga i Antonia Damasia przedstawia analizę zaburzeń emocjonalnych. Autorka omawia również zaburzenia emocjonalne w aspekcie półkulowej asymetrii emocji (lateralizacji emocji). Badania nad pacjentami ze stronnymi uszkodzeniami mózgu pozwoliły na sformułowanie wniosków o występowaniu dwóch przeciwstawnych reakcji emocjonalnych w zależności od uszkodzenia prawej lub lewej półkuli.

Zdzisław M. Kurkowski
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Lublin